

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ф І Н А Н С И

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання випускних кваліфікаційних робіт
здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»
зі спеціальності **8.03050801 «Фінанси і кредит»**

Затверджено на засіданні
кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Протокол № 3 від 19.09.2016р.

Фінанси. Методичні вказівки до виконання випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» зі спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» / Укл.: Ільчук В.П., Панченко О.І., Парубець О.М., Кальченко О.М., Жарій Я.В. – Чернігів: ЧНТУ, – 2016. – 43с.

Укладачі: Ільчук Валерій Петрович, доктор економічних наук, професор
Панченко Олена Іванівна, кандидат економічних наук, доцент
Парубець Олена Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент
Кальченко Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент
Жарій Ядвіга Вікентіївна, кандидат технічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: Ільчук В.П., завідувач кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
доктор економічних наук, професор

Рецензент: Левківський В.М., доктор економічних наук, професор, завідувач
кафедри соціально-економічних дисциплін Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	4
2 ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	6
3 ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ТА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ ВКР.....	6
4 ВИБІР І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ ТА ПЛАНУ ВКР.....	7
5 СТРУКТУРА, ОБСЯГ ТА ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	8
6 ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	11
7 ОФОРМЛЕННЯ ПОЯСНЮВАЛЬНОЇ ЗАПИСКИ ВКР.....	13
8 НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ВИКОНАННЯМ ВКР.....	20
9 ВІДГУК КЕРІВНИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	21
10 РЕЦЕНЗУВАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	21
11 ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ.....	21
12 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	23
13 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	25
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	27
ДОДАТКИ.....	33
Додаток А. Титульний аркуш кваліфікаційної роботи.....	33
Додаток Б. Індивідуальне завдання на випускню кваліфікаційну роботу...	34
Додаток В. Зразок оформлення анотації.....	36
Додаток Г. Форма відгуку наукового керівника.....	37
Додаток Д. Зразок форми зовнішньої рецензії	38
Додаток Е. Тематика випускних кваліфікаційних робіт.....	39
Додаток Ж. Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи.....	43

ВСТУП

Виконання та захист випускної кваліфікаційної роботи за спеціальністю 8.03050801 «Фінанси і кредит» завершує підготовку фахівця з повною вищою економічною освітою. ВКР є роботою, у якій здобувач вищої освіти (ЗВО) освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» має засвідчити, що він оволодів необхідними теоретичними знаннями та навичками їх практичного застосування в конкретних умовах.

Випускна кваліфікаційна робота – це самостійне наукове дослідження і важлива форма перевірки якості професійної підготовки фахівця фінансового профілю. Робота підводить підсумки набутих знань, умінь та навичок з основних дисциплін, передбачених навчальним планом. На підставі її захисту Державна екзаменаційна комісія вирішує питання про присвоєння студенту кваліфікації магістра з фінансів і кредиту.

Випускна кваліфікаційна робота має виконуватись на основі результатів дослідження однієї або кількох актуальних проблем та об'єктів і містити конкретні пропозиції. При розкритті теми роботи ЗВО має показати знання законодавчої бази з досліджуваної тематики, вміння використовувати сучасні методики здійснення досліджень та навички оволодіння технологічними прийомами обґрунтування фінансових рішень із застосуванням економіко-математичних методів і обчислювальних засобів.

Зміст роботи та рівень її захисту є одним з основних критеріїв для оцінки якості реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки магістра з фінансів. Відповідальність за правильність прийнятих рішень, обґрунтувань, розрахунків та якість оформлення випускної кваліфікаційної роботи несе здобувач вищої освіти.

В ході виконання випускної кваліфікаційної роботи перед студентом постає ряд питань методологічного, методичного та організаційного характеру. Метою даних методичних рекомендацій є надання допомоги ЗВО у вирішенні поставлених задач по змісту і порядку виконання роботи.

При розробці методичних вказівок використано досвід магістерського дипломного проектування провідних економічних університетів України, а також досвід кафедр ЧНТУ та кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Випускна кваліфікаційна робота (ВКР) освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» – це самостійне дослідження, виконане студентом на завершальному етапі навчання в університеті. Вона є кваліфікаційним документом, на підставі якого Екзаменаційна комісія (ЕК) визначає рівень теоретичної підготовки випускника, його готовність до самостійної роботи за фахом і приймає рішення про присвоєння кваліфікації.

Як теоретико-прикладне дослідження ВКР повинна містити глибоке теоретичне осмислення актуальної фінансово-економічної проблеми, а також обґрунтований проект практичного її розв'язання, виконаний на основі ретельно

проведеного аналізу діяльності конкретної організації-замовника (бази практики).

Метою підготовки ВКР є поглиблення студентом теоретичних і практичних знань з обраного напрямку спеціалізації, вироблення умінь застосовувати їх при вирішенні конкретних практичних завдань; сприяння розвитку пошуку сучасних наукових досягнень у певній сфері та умінь їх самостійно застосовувати при вирішенні прикладних проблем; визначення ступеня підготовки випускника до самостійної практичної діяльності.

Працюючи над ВКР, здобувач вищої освіти має засвоїти навички правильної постановки проблеми та обґрунтування її актуальності, формулювання мети і завдань дослідження, побудови логічного плану і оптимальної структури, роботи з літературними джерелами та статистичною інформацією, аналізу та оцінки різних аспектів діяльності організації, обґрунтування власних узагальнень, висновків і пропозицій.

Основними завданнями випускної кваліфікаційної роботи є:

- вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження;
- проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;
- розробка та оцінка альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- обґрунтування запропонованих рішень з використанням ситуаційного аналізу;
- підготовка доповіді та наочних матеріалів, що передають основний зміст роботи та пропозиції автора, з подальшим їх публічним захистом.

Повнота й особливості реалізації цих завдань залежать від напрямку дослідження, сфери діяльності підприємства та його специфічних рис.

Випускна кваліфікаційна робота магістра має:

- засвідчити рівень теоретичної та практичної підготовки здобувача вищої освіти до професійної діяльності, передбаченої освітньо-кваліфікаційною характеристикою магістра в галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво»;
- відобразити вміння здобувача вищої освіти ставити проблемні питання, визначати їх актуальність, формулювати мету та завдання дослідження, аналізувати та правильно оцінювати соціально-економічні процеси в суспільстві, критично аналізувати інформаційні джерела, обґрунтувати власні узагальнення, висновки і пропозиції;
- продемонструвати рівень оволодіння сучасними методиками досліджень та обробки статистичних та інших фактичних матеріалів;
- показати рівень засвоєння теоретичних знань і вміння застосовувати їх при розв'язанні практичних проблем, робити висновки, вносити пропозиції та розробляти практичні рекомендації.

Виконання і захист випускної кваліфікаційної роботи магістра є кінцевим етапом процесу здобуття повної вищої освіти та отримання кваліфікації «магістр».

2 ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо виконання випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти освітніх ступенів «бакалавр» і «магістр» ЧНТУ (Наказ ректора ЧНТУ №90 від 01.06.2016р.) процес виконання ВКР магістра слід поділити на три стадії – підготовчу, основну та заключну, кожна з яких складається з ряду етапів.

Підготовча стадія передбачає:

- ознайомлення здобувача вищої освіти з основними вимогами, що пред'являються до виконання ВКР магістра;
- визначення напряму дослідження та підбір об'єкта дослідження;
- вибір та затвердження теми роботи з призначенням керівника на підставі персональної заяви студента;
- розробка плану випускної кваліфікаційної роботи із складанням та погодженням графіка виконання ВКР;
- заповнення бланка «Завдання на випускну кваліфікаційну роботу» та його затвердження на кафедрі.

Основна стадія виконання роботи включає:

- обробка літературних та інформаційних джерел, вивчення теоретичних і практичних матеріалів з обраної теми;
- складання бібліографічного переліку, аналіз та узагальнення зібраного матеріалу;
- викладення проаналізованого і систематизованого матеріалу відповідно до плану ВКР;
- проведення анкетування чи експерименту, виконання розрахунків, у тому числі із застосуванням комп'ютерної обробки;
- написання ВКР з формулюванням висновків;
- оформлення ВКР з дотриманням діючих вимог та стандартів;
- передача випускної кваліфікаційної роботи на кафедру для перевірки.

Заключна стадія передбачає:

- отримання відгуку керівника;
- проходження зовнішнього рецензування;
- підготовка до захисту роботи;
- представлення випускної кваліфікаційної роботи в ЕК;
- публічний захист випускної кваліфікаційної роботи.

3 ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ТА ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ ВКР

Визначення предмета дослідження здійснюється виходячи з наукових інтересів здобувача вищої освіти, тематики наукових досліджень кафедри, замовлень підприємств тощо.

Можливі предмети досліджень:

- 1) Фінансова стратегія і політика підприємства (установи, організації);
- 2) Інвестиційна стратегія і політика підприємства (установи, організації);
- 3) Інноваційні проекти в різних галузях промисловості, транспорту, зв'яз-

ку, інформатики, охорони навколишнього середовища, в соціальній та інших сферах.

4) Окремі функції та напрями діяльності суб'єктів господарювання.

5) Система управління фінансовими ризиками суб'єктів господарювання.

6) Механізм антикризового управління підприємством.

Обираючи предмет дослідження, доцільно користуватися запропонованим переліком тем дослідження, проте він не є обов'язковим і може уточнюватись або доповнюватись за бажанням ЗВО та його наукового керівника.

Об'єктами випускної кваліфікаційної роботи магістра можуть бути:

1) Підприємства або фірми будь-яких організаційно-правових форм та розмірів чи їх структурні підрозділи будь-якої галузі народного господарства.

2) Науково-дослідні, проектно-конструкторсько-технологічні та інші науково-технічні організації та їх підрозділи.

3) Інвестиційні, страхові, посередницькі, фінансові, консалтингові компанії та фірми, а також біржі, фонди, комерційні банки та інші організації ринкової інфраструктури.

Даний перелік не обмежує перелік можливих об'єктів ВКР магістра. Важливо, щоб студент був обізнаний зі специфікою діяльності об'єкта досліджень, наприклад, при проходженні переддипломної практики.

4 ВИБІР І ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ ТА ПЛАНУ ВКР

Тема ВКР повинна бути актуальною, мати теоретичне і прикладне значення, відповідати сучасному стану та перспективам розвитку економічної науки і господарської практики.

Студент може скористатися тематикою ВКР, яку розробляє і щорічно переглядає кафедра (Додаток Е). Студенту надається право запропонувати свою тему з необхідним обґрунтуванням її дослідження.

Тема роботи має бути погоджена як з випускною кафедрою, так і з організацією, на матеріалах якої вона буде виконуватися.

Обираючи тему, слід урахувувати її актуальність для організації, можливість одержання відповідних матеріалів (планових, звітних, статистичних), проведення власних спостережень, розрахунків, експериментів, наявність літературних та інформаційних джерел, власні напрацювання. Обов'язковою вимогою до ВКР є її корисність і практична цінність. ВКР має бути написана на матеріалах конкретної організації.

Студенти денної форми навчання проходять переддипломну практику за направленнями випускної кафедри; матеріали для аналітичної частини роботи вони одержують за місцем практики.

Студенти заочної форм навчання одержують матеріали для аналітичної частини ВКР за місцем основної роботи.

Виконання випускної кваліфікаційної роботи на абстрактну тему без використання й аналізу матеріалів, що характеризують діяльність конкретної організації, не допускається.

Пропозиції щодо вибору теми ВКР студент спочатку обговорює з науковим керівником від кафедри. За поданням наукових керівників кафедра розглядає пропозиції студентів і після їх схвалення готує проект відповідного наказу.

Закріплення за студентом теми випускної кваліфікаційної роботи магістра оформлюється наказом ректора ЧНТУ не пізніше ніж за півроку до закінчення навчання за магістерською програмою. Цим самим наказом призначаються наукові керівники ВКР магістрів.

План випускної кваліфікаційної роботи магістра повинен відповідати темі дослідження, мати чітку логіку поєднання теоретико-методичної, аналітичної та конструктивної частин. При розробці та обговоренні плану дослідження необхідно скласти поетапний календарний план написання ВКР згідно із затвердженням на кафедрі регламентом. Консультування студентів з питань вибору теми роботи та розробки її календарного плану здійснюється науковим керівником.

5 СТРУКТУРА, ОБСЯГ ТА ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Випускна кваліфікаційна робота магістра як оригінальне теоретично-прикладне дослідження повинна мати певну логіку побудови, послідовність і завершеність.

Загальний обсяг ВКР має бути в межах 110–130 сторінок машинописного тексту формату А4.

Рекомендована структура пояснювальної записки ВКР умовно поділяється на вступну частину, основну частину та додатки.

Вступна частина ВКР містить:

- титульний аркуш (оформляється за зразком, поданим в Додатку А);
- завдання на випускну кваліфікаційну роботу (зразок – в Додатку Б);
- анотацію;
- зміст;
- вступ.

Основна частина ВКР містить:

- перший (теоретичний) розділ;
- другий (аналітичний) розділ;
- третій (проектний) розділ;
- висновки (заклучна частина);
- перелік посилань.

В **анотації** (1 сторінка) зазначається прізвище та ініціали студента, назва випускної кваліфікаційної роботи, основний зміст та результати. Викладення матеріалу в анотації повинно бути стислим і точним. Необхідно використовувати стандартизовану термінологію, притаманну мові ділових документів, уникати маловідомих термінів і символів. Після анотації наводять ключові слова відповідною мовою.

Ключові слова (слова специфічної термінології за темою, які найчастіше зустрічаються у випускній роботі) наводяться у називному відмінку. Кількість ключових слів – 5-7.

Анотація має бути написана українською та однією з іноземних мов (переважно – англійською), розміщуватися на окремому аркуші разом з ключовими словами та передувати змісту (зразок оформлення анотації в Додатку В).

Зміст ВКР має відображати суть роботи, її складові і логіку дослідження та може займати 1-2 сторінки. В ньому фіксуються назви всіх розділів і підрозділів із зазначенням початкових сторінок. Назви розділів і підрозділів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, тісно пов'язаними з темою роботи, але не повторювати її. Зразок оформлення змісту наведено в Додатку Ж.

У **вступі** зазначається проблема, що потребує вирішення, ступінь її дослідження, актуальність проведення і мета досліджень в обраному напрямі, завдання, що вирішуються для досягнення мети, об'єкт і предмет досліджень, наукова новизна та практична значущість роботи (для ЗВО за освітньо-наукової програми). Також зазначається апробація результатів досліджень – виступи на студентських наукових конференціях, публікації результатів дослідження. Обсяг вступу, зазвичай, не повинен перевищувати 2,5-3 сторінки.

Актуальність теми подається у вигляді критичного аналізу та шляхів розв'язання проблеми з обґрунтуванням необхідності досліджень для підприємств та організацій.

Мета та завдання роботи повинні бути чітко сформульованими та відображати тематику дослідження. Ставлячи мету, дослідник має уявляти собі, який результат він має намір одержати, яким буде цей результат.

Об'єкт дослідження визначається разом з вибором теми і є однією із сторін діяльності господарюючого суб'єкта (визначення об'єкта пов'язано з відповіддю на питання: що розглядається?).

Предмет дослідження міститься в межах проблемного об'єкта, який потребує вирішення (характеристика того, що знаходиться в межах об'єкту дослідження, тобто визначення предмета пов'язано з відповіддю на питання: як розглядається об'єкт дослідження).

Метод – сукупність прийомів, операцій і способів теоретичного пізнання і практичного перетворення дійсності, досягнення визначених результатів.

Методика – розглядається як інструкція діяльності з реалізації методу дослідження.

Наукова новизна повинна містити результати самостійного аналітичного та експериментального характеру.

Практична значущість повинна містити результати власних досліджень, що можуть бути упроваджені в діяльність підприємств, установ.

Апробація роботи повинна містити назви статей, тез доповідей, підготовлених за матеріалами роботи, виступи на науково-практичних конференціях, інших наукових заходах.

Зміст основної частини випускної кваліфікаційної роботи викладають за розділами. Розділи можуть поділятися на підрозділи, пункти, підпункти.

Перший (теоретичний) розділ (35-40 стор.) структурно складається з 3-4 підрозділів. У ньому слід розкрити стан теоретичних напрацювань з обраної теми, проаналізувати різні аспекти та існуючі погляди (у тому числі власні), ви-

явити невирішені проблеми, які потребують розв'язання в теоретичному, методичному та прикладному плані.

У даному розділі необхідно приділити увагу викладенню методик аналізу визначених проблем, які будуть використовуватись у наступних частинах роботи. Автор має продемонструвати свою обізнаність із сучасними методами аналізу і на основі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найпридатнішого для обраного напрямку дослідження. Теоретичний розділ завершується стислими висновками, які нумеруються.

У **другому (аналітичному) розділі** (35-40 стор.) студент повинен виконати ґрунтовний аналіз фактичного стану досліджуваної проблеми виключно на матеріалах конкретної організації. Цей розділ може включати 3-5 відносно самостійних підрозділів, що містять аналіз і оцінку конкретних сфер діяльності об'єкта дослідження.

В перших підрозділах має бути надана стисла фінансово-економічна характеристика об'єкта дослідження, умови господарювання, сучасні проблеми та перспективи розвитку, результати аналізу та оцінки систематизованих матеріалів щодо його діяльності та галузі, до якої він відноситься. Описувати історію виникнення організації недоцільно.

Друга частина розділу присвячується поглибленому аналізу досліджуваної проблеми. Проводиться аналіз ефективності управління виробництвом, фінансами та ризиками підприємства відповідно до теми магістерської роботи, класифікуються переваги та недоліки у фінансово-господарській діяльності підприємства, організації чи установи.

На основі обробки та узагальнення аналітичних матеріалів студент повинен виявити і відобразити у дипломній роботі сучасні тенденції та характер впливу зовнішніх та внутрішніх чинників на зміну режиму функціонування об'єкта дослідження. Досить важливим є те, щоб узагальнення теоретичних концепцій та висновки, що сформульовані на базі вивчення наукової літератури і викладені у першому розділі студентом, були підтверджені конкретним практичним матеріалом у другому розділі.

Розділ повинен бути максимально насиченим фактичною інформацією (таблиці, графіки, діаграми, схеми), що відображають відповідні результати діяльності організації за останніх 3-5 років. При проведенні аналізу для порівняння бажано вживати середньогалузеві та макроекономічні показники.

Слід чітко розмежувати джерела походження використаної при аналізі інформації: що запозичене з літератури, що одержано з документів організації, а які дані здобуті шляхом власних спостережень, експериментів та розрахунків.

Розділ завершується оцінкою одержаних результатів.

Третій (проектний) розділ (15-20 стор.) має містити обґрунтовані пропозиції студента, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі випускної кваліфікаційної роботи. Структурно розділ вміщує 3-4 підрозділи.

Розробки та рекомендації мають базуватися на фактичних матеріалах об'єкта досліджень та на результатах аналізу, проведеного в другому розділі ВКР. Студент повинен розкрити зміст запропонованих заходів, що спрямовані на під-

вищення ефективності функціонування об'єкта в цілому, обґрунтувати їх вплив на діяльність підприємства в аспекті теми, що досліджується.

Реальне практичне значення пропозицій та рекомендацій доцільно підтвердити шляхом здійснення необхідних техніко-економічних розрахунків з визначенням розміру очікуваного економічного ефекту, що буде отриманий внаслідок впровадження комплексу запропонованих заходів на практиці.

За результати розрахунків та зроблені на цій основі висновки відповідальність несе студент – автор випускної кваліфікаційної роботи магістра.

Однією з ознак високої якості ВКР є застосування комп'ютерних засобів та економіко-математичних методів і моделей як під час аналізу, так і при обґрунтуванні запропонованих заходів.

Висновки – є завершальною частиною ВКР. Цей розділ містить стислий виклад актуальності теми, зроблених оцінок та узагальнень під час аналізу, підсумки досліджень, що були проведені у дипломній роботі з акцентом на рекомендаціях і пропозиціях, їх значущості та економічній ефективності для об'єкта досліджень. Ознайомлення з текстом висновків повинно сформувати у читача уявлення про ступінь реалізації автором дипломної роботи поставленої мети і завдань. Обсяг висновків – 5-7 сторінок.

Розділ **«Перелік посилань»** включає складений за чинними правилами перелік використаних літературних джерел.

У **додатки** виносяться вся інформація допоміжного характеру, що представлена у текстовій, табличній, графічній формі або у вигляді форм первинної статистичної звітності і не увійшла до складу основної частини, акти про впровадження у виробництво, інші матеріали, які допомагають більш повно і докладно розкрити задум та шляхи реалізації роботи.

6 ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Виконання випускної кваліфікаційної роботи магістра потребує глибоких теоретичних знань, вміння використати їх стосовно предмета й об'єкта дослідження. При цьому отримані знання при вивченні дисциплін, що викладаються в університеті, не виключають самостійного їх поглиблення, особливо за тими напрямками, які відповідають обраній темі випускної роботи.

На початку виконання роботи необхідно ознайомитись зі змістом спеціальної літератури за обраною темою. Крім наведеного нижче переліку рекомендованої літератури, слід користуватися предметними каталогами бібліотек, бібліографічними збірниками за відповідними галузями знань, реферативними журналами, електронно-пошуковими системами.

При виконанні випускної кваліфікаційної роботи обов'язковим є використання Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів. При цьому необхідно використовувати лише чинні нормативно-правові акти з останніми змінами та доповненнями до них. Посилання на застарілий нормативний матеріал може стати суттєвим недоліком ВКР.

Фактичні матеріали за результатами діяльності підприємств, організацій чи установ, на базі яких виконується дипломна робота, збираються під час прохо-

дження практики. При обробці зібраного матеріалу особливу увагу рекомендується приділити наочності та змістовності таблиць, рисунків, схем, графіків.

Роботу над текстом доцільно розпочинати з першого розділу, в якому висвітлюються питання теоретичного характеру та дається опис методичної бази подальших досліджень. Автор повинен суворо слідкувати за тим, аби виклад тексту відповідав темі та плану роботи і не виходив за їх межі. При цьому матеріал слід викладати послідовно і логічно, не забуваючи зазначати використані інформаційні джерела.

Виклад аналітичної частини має базуватися на методичних матеріалах теоретичного розділу і на загальновідомих сучасних методах аналізу та не повинен зводитися до набору непов'язаних між собою окремих напрямків досліджень. Кожний напрям аналізу має бути підтвердженим підібраним і систематизованим фактичним і статистичним матеріалом. Усі використані в роботі таблиці, схеми, графіки, діаграми повинні обов'язково мати відповідні коментарі та бути проаналізованими.

Основою для розробки проектного розділу є виявлені після проведення діагностики об'єкта дослідження проблеми, причини їх виникнення і чинники, що вплинули на певний стан об'єкта. Результатом цього розділу мають стати альтернативні пропозиції щодо усунення проблем з економічним обґрунтуванням найбільш доцільних способів їх вирішення в реальних умовах. При цьому обов'язковою вимогою до проектного розділу ВКР є наявність власного бачення проблематики, самостійних висновків, нестандартних пропозицій та інноваційних ідей.

Оскільки регламентом передбачено подання робочого варіанту ВКР науковому керівнику на перевірку частинами, роботу над кожним новим розділом слід розпочинати після того, як робочий варіант попереднього розділу завершено студентом повністю та подано для перевірки керівнику.

При виконанні ВКР необхідно дотримуватись діючого регламенту випусканої кафедри, відповідно до якого **здобувач вищої освіти зобов'язаний**:

- своєчасно узгодити тему випускної кваліфікаційної роботи та отримати конкретні завдання від керівника роботи на підбір та опрацювання матеріалів, необхідних для роботи під час проходження переддипломної практики;

- на переддипломній практиці, крім виконання її програми, ознайомитися зі специфікою діяльності підприємства, практичною реалізацією питань організації та управління підприємством, з фінансово-економічними показниками та звітністю з метою підбору матеріалів відповідно до теми ВКР;

- після подання та захисту звіту про переддипломну практику скласти та узгодити з керівником випускної кваліфікаційної роботи календарний план-графік виконання випускної роботи з урахуванням структури і трудомісткості розділів;

- регулярно, не менше одного разу на два тижні, інформувати керівника про стан виконання роботи відповідно до плану-графіка, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;

- самостійно виконувати роботу, використовуючи передові методики наукових досліджень та сучасні комп'ютерні технології;

– відповідати за правильність прийнятих рішень, обґрунтувань, розрахунків, якість оформлення пояснювальної записки та графічного матеріалу, їх відповідність методичним рекомендаціям (вказівкам) з дипломного проектування випускаючої кафедри, існуючим нормативним документам та державним стандартам;

– дотримуватися календарного плану-графіка виконання випускної роботи та подання матеріалів керівнику на перевірку;

– адекватно реагувати на зауваження і рекомендації керівника щодо змістовної частини роботи та вчасно виправляти недоліки в роботі;

– з повним дотриманням вимог щодо оформлення, роздрукувати чистовий варіант ВКР, зшити її та поставити підпис на титульному аркуші;

– подати випускну кваліфікаційну роботу науковому керівнику для оцінювання її якості та визначення можливості винесення на захист;

– своєчасно отримати відгук керівника і рецензію на ВКР;

У разі недодержання студентом регламенту виконання випускної кваліфікаційної роботи завідувач кафедри, за поданням наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи, має право звернутися до ректора університету з пропозицією відрахувати студента з магістратури як такого, що не виконує навчальний план.

7 ОФОРМЛЕННЯ ПОЯСНЮВАЛЬНОЇ ЗАПИСКИ ВКР

Випускна кваліфікаційна робота оформлюється відповідно до вимог ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення».

Дані рекомендації лише роз'яснюють окремі положення стандарту стосовно оформлення ВКР. Остаточне рішення про відповідність правилам приймається на основі ДСТУ 3008-95.

1 Загальні положення

1.1 Випускна кваліфікаційна робота має бути написана чітко, розбірливо, без помилок з одного боку білого паперу формату А4 (210x297 мм) пастою чорного кольору або надрукована за допомогою комп'ютерної техніки у форматі MS WORD. Виконується ВКР, як правило, державною мовою.

1.2 Шрифт роботи: Times New Roman Cyr, кегель – 14.

1.3 Міжрядковий інтервал – 1,5; вирівнювання тексту по ширині.

1.4 Відступи аркушу: ліворуч – 30 мм, верхнє – 20 мм, праворуч – не менше ніж 10 мм, нижнє – 20 мм.

1.5 Абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту дипломної роботи і дорівнювати п'яти знакам (1,25);

1.6 Помилки, описки та графічні неточності допускається виправляти підчищенням або зафарбуванням відповідним до кольору аркуша коректором і нанесенням на тому ж місті чи між рядками вірного тексту або графіки машинописним способом чи від руки. На одну сторінку допускається не більше одного виправлення, на всю роботу – не більше десяти.

2 Структурні елементи

2.1 Структурними елементами випускної кваліфікаційної роботи є: АНОТАЦІЯ на двох мовах з ключовими словами, ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛИ основної частини роботи, ВИСНОВКИ, ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ, ДОДАТКИ.

2.2 Заголовки структурних елементів, крім назв розділів, не нумеруються (наприклад, 1 ВСТУП – оформлено не правильно, правильно – ВСТУП). Нумеруються лише НАЗВИ РОЗДІЛІВ основної частини роботи.

2.3 Структурні елементи входять до загальної нумерації сторінок випускної роботи, включаючи додатки.

3 Оформлення заголовків

3.1 Заголовки структурних елементів і розділів основної частини ВКР слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці і не підкреслюючи.

3.2 При написанні назв розділів, слово РОЗДІЛ не пишеться.

3.3 Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів розділів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці.

3.4 Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою.

3.5 Перенесення слів у заголовок розділу не допускається.

3.6 Відстань між структурними елементами та основним текстом повинна складати два рядки.

3.7 Відстань між назвою розділу та назвою підрозділу – два рядки.

3.8 Відстань між назвою підрозділу та основним текстом – один рядок.

3.9 Відстань між назвою підрозділу та підпунктами – один рядок.

3.10 Відстань між назвою підпункту та основним текстом відсутня.

3.11 Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Приклад:

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

1.1 Сутність та роль дебіторської та кредиторської заборгованості у діяльності підприємства

Основний текст роботи...

4 Нумерація розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів

4.1 Розділи, підрозділи, пункти, підпункти звіту слід нумерувати арабськими цифрами (без знака №).

4.2 Розділи звіту повинні мати порядкову нумерацію в межах дипломної роботи і позначатися без крапки. Наприклад: 1, 2, 3 і т. д.

4.3 Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять. Наприклад: 1.1, 1.2 і т. д.

5 Оформлення ілюстрацій (рисунки, графіки, схеми, діаграми)

5.1 Ілюстрації слід розміщувати у звіті безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці.

5.2 На всі ілюстрації мають бути посилання у звіті.

5.3 Ілюстрація позначається словом «Рисунок __», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після самої ілюстрації.

5.4 Підпис ілюстрації необхідно робити посередині аркуша.

5.5 Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою.

5.6 Відстань між ілюстрацією та її назвою повинна складати один рядок.

5.7 Відстань між назвою рисунку та основним текстом – один рядок.

5.8 Шрифт всіх ілюстрацій повинен бути Times New Roman Cyr, кегель – 14, як виняток, дозволяється кегель 12.

5.9 Якщо ілюстрація являє собою графік, то осі графіка повинні бути обов'язково підписані і не повинні виділятися жирним.

5.10 Якщо ілюстрація являє собою графік, то на ньому повинні бути відображені значення.

Всі ілюстрації повинні бути чорно-білими.

5.11 Приклад:

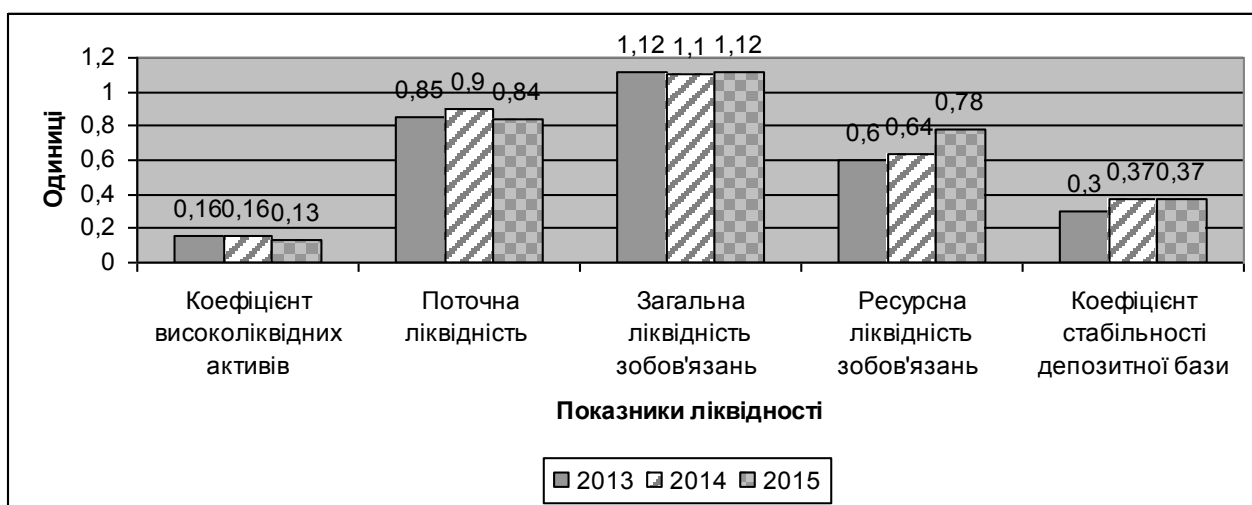

Рисунок 1.1 – Динаміка показників ліквідності комерційного банку

6 Оформлення таблиць

6.1 Таблицю слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці.

6.2 На всі таблиці мають бути посилання в тексті звіту.

6.3 Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу.

6.4 Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

6.5 Всі таблиці повинні мати назву і бути підписаними.

6.6 Слово «Таблиця» пишеться з абзацу та поряд зазначається номер таблиці.

6.7 Текст в таблицях обов'язково повинен бути шрифту Times New Roman Суг, кегель – 14, як виняток дозволяється кегель 12. Також дозволяється використовувати міжрядковий інтервал – 1.

6.8 Відстань між підписом таблиця та таблицею повинна складати один рядок.

6.9 Відстань між таблицею та основним текстом – один рядок.

6.10 В таблицях, де наводяться числові значення, обов'язково повинні бути зазначені одиниці виміру.

6.11 Розміри таблиці не повинні виходити за лінію основного тексту дипломної роботи.

Приклад:

Таблиця 1.1 – Структурні показники діяльності банків України

№ з/п	Показники	Станом на 01.01.				
		2012	2013	2014	2015	2016
1	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	176	176	180	163	117
2	з них: з іноземним капіталом	53	53	49	51	41
3	у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	22	19	19	17

6.12 У випадку якщо таблиця не вміщується на одній сторінці, для перенесення таблиці на наступну сторінку до таблиці необхідно додати рядок з номерами стовпців.

6.13 Далі на наступній сторінці з абзацу зазначається: «Продовження таблиці 1.1» (назву таблиці писати не потрібно) і таблиця продовжується, починаючи з рядка з номерами стовпців.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4	5	6	7
4	Частка іноземного капіталу у статут. капіталі банків, %	41.9	39.5	34.0	32.5	43.3

6.14 Варто пам'ятати, що на відміну від тексту таблиці, підписи таблиці та слова “Продовження таблиці” оформляються шрифтом Times New Roman Cyr, кегель – 14, міжрядковий інтервал – 1,5.

7 Переліки

7.1 Переліки, за потреби, можуть бути наведені всередині пунктів або підпунктів.

7.2 Перед переліком ставлять двокрапку.

7.3 Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру української абетки з дужкою, або, не нумеруючи – тире (перший рівень деталізації).

7.4 Для подальшої деталізації переліку слід використовувати арабські цифри з дужкою (другий рівень деталізації).

Приклад:

Аналітичну роботу підприємства ділять на два блоки:

а) аналіз фінансових результатів та рентабельності:

- 1) аналіз та оцінка рівня показників прибутковості;
- 2) аналіз фінансових результатів від іншої реалізації;
- 3) аналіз чистого прибутку;
- 4) аналіз взаємозв'язку прибутку, руху оборотного капіталу та грошових потоків;
- 5) факторний аналіз показників рентабельності;

б) аналіз фінансового стану підприємства:

- 1) аналіз та оцінка складу та динаміка майна;
- 2) аналіз фінансової стійкості підприємства;
- 3) аналіз ліквідності балансу;
- 4) комплексний аналіз і рейтингова оцінка підприємства.

7.5 Переліки першого рівня деталізації друкують малими літерами з абзацного відступу, другого рівня – з відступом відносно місця розташування переліків першого рівня.

8 Оформлення формул та рівнянь

8.1 Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки.

8.2 Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено один вільний рядок.

8.3 Формули і рівняння у дипломній роботі слід нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу.

8.4 Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу.

8.5 Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в дужках у крайньому правому положенні на рядку.

8.6 Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послі-

довності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні.

8.7 Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

Приклад:

Відомо, що

$$z = \frac{M1 - M2}{v1^2 + v2^2}, \quad (1.1)$$

де $M1, M2$ — математичне очікування;

$v1, v2$ — середнє квадратичне відхилення міцності та навантаження.

8.8 Якщо для наведеної формули наводяться пояснення значень, то після формули ставиться кома, якщо пояснень немає, то ставиться крапка.

8.9 Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою.

9 Посилання

9.1 Посилання в тексті дипломної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними.

9.2 При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, підпункти, ілюстрації, таблиці, формули, рівняння, додатки зазначають їх номери.

9.3 При посиланнях слід писати: «... у розділі 4 ...», «... дивись 2.1 ...», «... за 3.3.4 ...», «... відповідно до 2.3.4.1 ...», «... на рис. 1.3 ...» або «... на рисунку 1.3 ...», «... у таблиці 3.2 ...», «... за формулою (3.1) ...», «... у рівняннях (1.23) – (1.25) ...», «... у додатку Б ...».

10 Перелік посилань

10.1 Перелік посилань будують у порядку появи посилань у тексті або в алфавітному порядку.

10.2 Зразки оформлення посилань на книги, на статтю, на електронне інформаційне джерело, на нормативні документи наведено нижче:

1. Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури. – 2011. – 376 с.

2. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підручник / В. М. Шелудько; Київський нац. ун-т. – 2-ге вид., стер. – К: Знання, 2013. – 375 с.

2. Кузнецова С.А. Парадигма управління грошовими потоками в хаотично структурованій економіці / С.А. Кузнецова, В.М. Вареник // Академічний огляд. – 2012. – №1. – С. 63-68.

3. Монетарний огляд за 2015 рік // Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.

4. Закон України «Про Антимонопольний комітет України»: № 3659-ХІІ від 26.11.1993 // Верховна Рада України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

11 Додатки

11.1 Додатки слід оформлювати як продовження роботи на її наступних сторінках, розташовуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті ВКР.

11.2 Перед наведенням першого додатку необхідно до роботи додати чистий аркуш, на якому в середині повинно бути зазначено: ДОДАТКИ (Times New Roman Cyr, кегель – 14), цей аркуш враховується до загальної кількості та нумерації сторінок випускної кваліфікаційної роботи.

11.3 Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки, на якій посередині рядка малими літерами з першої великої повинно бути надруковано слово «Додаток __» з його позначенням.

11.4 Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь (наприклад, Додаток А).

11.5 Кожен додаток повинен мати заголовок, надрукований малими літерами з першої великої у наступному рядку симетрично відносно сторінки.

11.6 Додатки повинні мати спільну з рештою звіту наскрізну нумерацію сторінок.

11.7 За необхідності у межах окремого додатку можуть знаходитися окремі елементи (таблиці, рисунки). У такому випадку, такий додаток повинен мати загальну назву, також повинні мати свої назви його окремі елементи.

11.8 Окремі елементи складного додатку підписуються таким чином: з початку ставиться назва літери додатку, а потім зазначається порядковий номер елемента в межах додатку. Наприклад, «Таблиця А.1 – « (перша таблиця додатку А), «рисунок Б.5» (п'ятий рисунок додатку Б) і т.д.

11.9 Також додатки можуть оформлятися у випускній роботі на окремих аркушах від їх назв. Це доцільно використовувати, якщо елементи додатків є громіздкими і займають всю площу сторінки. У такому випадку після аркушу з словом «ДОДАТКИ» додається ще один чистий аркуш, на якому зазначається назва першого додатку згідно правил, після цього додається сам додаток, але без підпису. Так необхідно оформити всі додатки.

11.10 Копії документів у випускній роботі повинні бути представлені на аркушах стандартного формату білого кольору з однієї сторони листа.

12 Нумерація сторінок дипломної роботи

12.1 Сторінки звіту слід нумерувати арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту дипломної роботи.

12.2 Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

12.3 Титульний лист, завдання і анотація включаються до загальної нумерації сторінок, але номери сторінок на аркушах не проставляються.

Приклад оформлення змісту ВКР наведено у Додатку Ж.

13 Випускню кваліфікаційну роботу опрацюють у тверду обкладинку.

8 НАУКОВЕ КЕРІВНИЦТВО ВИКОНАННЯМ ВКР

Для керівництва випускною кваліфікаційною роботою магістра за кожним студентом закріплюється науковий керівник.

Керівник випускної роботи магістра:

- розробляє теми ВКР магістрів, подає їх до затвердження на засідання кафедри, і після оприлюднення тематики дає студентам необхідні пояснення за запропонованими темами;
- готує та видає студенту завдання на випускню кваліфікаційну роботу магістра;
- допомагає здобувачу вищої освіти скласти та затверджує календарний план-графік виконання дипломної роботи;
- надає рекомендації студенту щодо опрацювання необхідної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань та електронних джерел інформації за темою ВКР;
- здійснює загальне керівництво та перевірку якості виконаної частини випускної роботи шляхом проведення систематичних консультацій (не менше одного разу на два тижні);
- контролює дотримання студентом календарного плану виконання випускної роботи. У разі суттєвих порушень, які можуть призвести до зриву встановлених термінів подання роботи на нормоконтроль, інформує керівництво кафедри для прийняття відповідних заходів, у тому числі й рішення про недопущення роботи до захисту;
- готує відгук про ВКР з ґрунтовною характеристикою її якості відповідно до структури критеріїв оцінки;
- готує студента до захисту випускної кваліфікаційно роботи, організує (при необхідності) попередній захист;
- як правило, має бути присутнім на засіданні екзаменаційної комісії при захисті ВКР, керівником якої він є.

9 ВІДГУК КЕРІВНИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Випускна кваліфікаційна робота, що підписана автором, подається науковому керівнику для здійснення загальної оцінки і визначення можливості винесення її на захист. Після ознайомлення з ВКР науковий керівник підписує її та надає свій письмовий відгук.

У датованому та підписаному відгуку здійснюється оцінка керівником рівня підготовки здобувачем вищої освіти випускної кваліфікаційної роботи із зазначенням:

- головної мети ВКР роботи та її відповідності темі і завданню;
- ступеня самостійності при виконанні випускної роботи;
- рівня підготовленості ЗВО до прийняття сучасних рішень;
- умінь аналізувати необхідні літературні джерела, застосовувати сучасні методи та інформаційні технології, проводити математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати досліджень;

- найбільш важливих теоретичних і практичних результатів та їх апробації (участь у конференціях, семінарах, публікація статей тощо);
- відповідності оформлення пояснювальної записки ВКР вимогам чинних стандартів;
- можливості допуску ВКР до захисту із здійсненням відповідного запису «Допускається до захисту».

У випадках негативного висновку щодо допуску на захист випускної кваліфікаційної роботи це питання виноситься на розгляд засідання кафедри за участю наукового керівника.

Зразок структури змісту відгуку наукового керівника ВКР наведено в Додатку Г.

10 РЕЦЕНЗУВАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Випускна кваліфікаційна робота, підписана автором, з письмовим відгуком наукового керівника подається керівникові магістерської програми (завідувачу випускаючої кафедри).

Керівник магістерської програми вирішує питання про допуск студента до захисту, роблячи відповідний запис на титульному аркуші дипломної роботи.

У разі невідповідності ВКР вимогам даних рекомендацій керівник магістерської програми може не допустити студента до захисту випускної роботи. Таке рішення керівника магістерської програми має бути затверджене на засіданні кафедри.

Якщо студента допущено до захисту ВКР, кафедра видає йому направлення до рецензента.

До рецензування залучаються висококваліфіковані фахівці виробничих і наукових організацій, працівники і НПП вищих навчальних закладів, які спеціалізуються на розв'язанні проблем, споріднених з темою роботи, а також провідні фахівці фінансово-економічного факультету ЧНТУ, чие коло наукових та фахових інтересів відповідає тематиці роботи магістра.

Рецензент дипломної роботи:

- отримує від ЗВО роботу для рецензування на підставі направлення за підписом завідувача випускаючої кафедри;
- докладно знайомиться зі змістом пояснювальної записки та графічним матеріалом випускної роботи, приділяє увагу науково-технічному рівню розробки, сучасності та раціональності прийнятих рішень, правильності розрахунків, використанню новітніх технологій, дотриманню вимог державних стандартів тощо. За необхідності запрошує дипломника на бесіду для отримання його пояснень з питань роботи;
- до дати, яка зазначена у направленні, готує рецензію у друкованому вигляді на стандартному бланку.

Рецензія складається у довільній формі із зазначенням:

- актуальності теми та відповідності роботи затвердженій темі;
- наукової новизни роботи, ступеня використання сучасних досягнень науки, техніки, виробництва, інформаційних технологій;

- якості проведеного аналізу, правильності виконаних розрахунків та адекватності зроблених висновків наявним проблемам;
- практичної цінності висновків і рекомендацій, можливості впровадження результатів роботи певними сферами діяльності;
- наявності недоліків роботи;
- оцінки випускної роботи магістра за чотирибальною шкалою та загального висновку щодо відповідності якості підготовки дипломника вимогам освітньо-кваліфікаційної рівня магістр та можливості присвоєння відповідної кваліфікації (формулювання згідно з діючими нормативними документами).

Рецензія не повинна дублювати відгук керівника, тому що останній – це характеристика і випускної роботи, і професійних та особистих якостей дипломника в процесі її виконання, а рецензія – це характеристика якості безпосередньо ВКР. Щоб виключити випадки повного збігу змісту цих документів, рекомендується при направленні ВКР на рецензування відгук наукового керівника вилучати з роботи.

Рецензент має підписати рецензію із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, і завірити підписом та печаткою організації, співробітником якої він є. Зразок форми зовнішньої рецензії наведено у Додатку Д.

Негативна оцінка випускної кваліфікаційної роботи, яка може бути висловлена в рецензії, не є підставою до недопущення її до захисту в ДЕК. Завдання рецензування ВКР – попередньо оцінити теоретико-методологічний рівень підготовки студента, рівень оволодіння ним науковими методами в процесі дослідження, вміння застосувати теоретичні знання до аналізу практичної діяльності підприємств, здатність формулювати висновки та пропозиції, що мають практичне значення.

Остаточно випускна робота магістра оцінюється у процесі її захисту на засіданні ЕК.

11 ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ

Студенти, які повністю виконали всі вимоги навчального плану та готові представити в ЕК повністю завершену, перевірену та допущену до захисту випускну кваліфікаційну роботу, **зобов'язані:**

- ознайомитися зі змістом відгуку наукового керівника та рецензії на дипломну роботу;
- у разі необхідності підготувати аргументовані відповіді на зауваження керівника та рецензента при захисті ВКР в ЕК;
- за рішенням випускаючої кафедри або з власної ініціативи та за згодою керівника роботи пройти попередній захист на кафедрі;
- у строк, визначений секретарем екзаменаційної комісії, надати випускну кваліфікаційну роботу магістра до ЕК;
- своєчасно прибути на захист ВКР або попередити завідувача випускаючої кафедри та голову ЕК (через секретаря ЕК) про неможливість присутності на

захисті із зазначенням причин цього та наступним наданням документів, які засвідчують поважність причин.

У разі відсутності таких документів ЕК може бути прийнято рішення про неатестацію його як такого, що не з'явився на захист ВКР без поважних причин, з подальшим відрахуванням з університету. Якщо студент не мав змоги заздалегідь попередити про неможливість своєї присутності на захисті, але в період роботи ЕК надав необхідні виправдані документи, ЕК може перенести дату захисту.

Випускна кваліфікаційна роботи до захисту не допускається, якщо:

- подана науковому керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, установлених регламентом;
- написана на тему, яка своєчасно не була затверджена наказом по університету;
- виконана не самостійно;
- структура не відповідає вимогам;
- відсутнє економічне обґрунтування запропонованих заходів;
- не оправлена у тверду обкладинку;
- недбало оформлена, написана нерозбірливим почерком.

Випускна кваліфікаційна роботи без відгуку керівника та рецензії до захисту не приймається.

12 ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Захист випускної кваліфікаційної роботи особами, які здобувають ступінь магістра, здійснюється екзаменаційною комісією, відповідно до «Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій для атестації здобувачів вищої освіти Чернігівського національного технологічного університету (нова редакція)», затвердженого наказом ректора № 197 від 30.11.2015 р.

Захист випускних кваліфікаційних робіт проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менше ніж половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

До захисту студент готує реферат та ілюстративний матеріал (таблиці, графіки, діаграми, рисунки) для всіх членів комісії. Тривалість захисту однієї роботи повинна бути в межах 30 хвилин.

Захист, як правило, проводиться у такій послідовності:

- оголошення секретарем ЕК прізвища, імені та по батькові здобувача вищої освіти, теми його випускної кваліфікаційної роботи та загальних результатів навчання за навчальним планом (кількість оцінок «відмінно», «добре», «задовільно»);
- доповідь студента (до 10 хвилин) у довільній формі про сутність роботи, основні наукові рішення, отримані результати та ступінь виконання завдання на випускну роботу. При цьому можуть використовуватись різні форми візуалізації доповіді: обов'язковий графічний матеріал проекту, визначений завданням на дипломну роботу, слайди, мультимедійні проектори тощо;

- відповіді на запитання членів комісії (до 15 хвилин);
- оголошення секретарем ЕК відгуку керівника та рецензії на дипломну роботу;
- відповіді студента на зауваження керівника роботи та рецензента;
- оголошення голови ЕК про закінчення захисту.

Захист ВКР магістрів вітчизняними студентами здійснюється, як правило, державною мовою. Дозволяється захист російською мовою (зокрема, іноземним студентам) або будь-якою іноземною мовою (англійською, німецькою, французькою тощо), які студент вивчав в університеті. Рішення про допуск до захисту дипломної роботи іноземною мовою приймає на своєму засіданні до початку роботи ЕК випускаюча кафедра за заявою студента та за наявності реферату його дипломної роботи, виконаного іноземною мовою обсягом 10-15 сторінок зі стислим викладенням основних положень роботи. Підставою для захисту іноземною мовою є витяг з протоколу цього засідання, а також згода голови ЕК. Останній, залежно від рівня володіння відповідною мовою членами ЕК, визначає необхідність присутності на захисті перекладача. Запитання членів комісії можуть бути будь-якою мовою (українською, російською або іноземною), а відповіді студента, якщо не буде іншого прохання членів комісії, – іноземною мовою. Оголошення відгуку керівника роботи та рецензії здійснюються мовою оригіналів цих документів, а оформлення протоколу засідання ЕК – державною мовою із зазначенням у ньому мови захисту.

Виступ студента на відкритому засіданні ЕК повинен бути старанно підготовленим, стислим і змістовним. Тези доповіді і демонстраційний матеріал ЗВО готує заздалегідь та може узгоджувати з керівником. Не слід переказувати вступ і зміст всіх розділів роботи, зупинятися на технічній стороні розрахунків. Необхідно:

- **по-перше**, стисло визначити мету та завдання роботи, обґрунтувати актуальність теми, охарактеризувати об'єкт дослідження;
- **по-друге**, викласти результати аналітичного дослідження, суть запропонованих заходів та обґрунтувати їх ефективність. Ці питання є основною частиною доповіді;
- **по-третє**, на завершення підкреслити, які положення та розробки заслуговують на впровадження, подані до впровадження чи вже впроваджені на підприємствах (в організаціях, установах). Під час доповіді необхідно звертати увагу членів ЕК на демонстраційний матеріал, який пояснює його зміст.

Члени ЕК можуть ставити студентові питання щодо змісту роботи, а також з окремих дисциплін. Відповіді студента мають бути конкретними, аргументованими і короткими. Після оголошення відгуку керівника і рецензії на ВКР студент має відповісти на всі зауваження або погодитися з ними.

Під час захисту ведеться протокол засідання ЕК. Окремо відзначається думка членів ЕК про практичну цінність і рекомендації щодо використання пропозицій автора.

Результати захисту обговорюються на закритому засіданні ЕК, де виводиться остаточна оцінка випускної кваліфікаційної роботи і приймається рішення про присвоєння здобувачу вищої освіти кваліфікації магістра та видачу йому

диплому державного зразка. Рішення ЕК оголошується її головою в той же день.
Після захисту випускна робота магістра передається в архів університету.

13 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Підсумкову, диференційовану за чотирибальною шкалою, оцінку випускної кваліфікаційної роботи магістра визначає екзаменаційна комісія, її рішення є остаточним і оскарженню не підлягає.

У процесі визначення оцінки враховується якість поданої ВКР та рівень її захисту.

До змістовних аспектів ВКР магістра належать:

- актуальність обраної теми дослідження;
- спрямованість роботи на розробку реальних практичних рекомендацій;
- відповідність логічної побудови роботи поставленим цілям і завданням;
- широта й адекватність методологічного та діагностичного апарату;
- наявність альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведення дослідження;
- рівень викладення роботи та її загальне оформлення.

Якість захисту випускної роботи магістра визначається:

- умінням стисло, послідовно й чітко викласти сутність та результати дослідження;
- здатністю аргументовано захищати свої пропозиції, думки, погляди;
- повнотою відповідей на поставлені питання;
- загальним рівнем підготовки студента;
- володінням культурою презентації.

Основні *умови одержання* оцінки такі.

Відмінно. Випускна кваліфікаційна робота магістра є бездоганною, містить елементи новизни, має практичне значення, доповідь логічна і коротка, проголошена вільно, зі знанням справи, відгук керівника і рецензія позитивні, відповіді на запитання членів ЕК правильні, стислі.

Добре. Тему ВКР розкрито, але в роботі мають місце окремі недоліки не-принципового характеру: в теоретичній частині поверхово зроблений аналіз літературних джерел, елементи новизни чітко не подані, недостатньо використані інформаційні матеріали організації-замовника. Мають місце окремі зауваження в рецензії та відгуках, доповідь логічна, проголошена вільно, відповіді на запитання членів ЕК в основному правильні, оформлення роботи в межах вимог.

Задовільно. Тема ВКР в основному розкрита, але мають місце недоліки змістовного характеру: нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер, наукова полеміка відсутня, в аналітичній частині є надлишок елементів описовості, добір інформаційних матеріалів (таблиці, графіки, схеми) не завжди обґрунтований, заходи і пропозиції, що містяться в третьому розділі, обґрунтовані непереконливо, Рецензія і відгук містять окремі зауваження, доповідь прочитана за текстом, не всі відповіді на за-

питання членів ЕК правильні або повні. Є зауваження щодо оформлення випускної роботи.

Незадовільно. Нечітко сформульована мета ВКР. Розділи погано пов'язані між собою. Відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел. Аналіз виконаний поверхово, переважає описовість на шкоду системності і глибині. Пропоновані заходи випадкові, з аналізу не випливають, економічне обґрунтування неповне. Оформлення роботи далеке від зразкового. Ілюстрації до захисту відсутні. Доповідь нелогічна і не розкриває змісту роботи. Відповіді на запитання членів ЕК неточні або неповні.

Випускники, які під час захисту одержали незадовільні оцінки, відраховуються з університету, отримуючи академічну довідку. До повторного захисту випускна кваліфікаційна робота може бути подана протягом трьох років після закінчення навчання в університеті.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова М.М. Страхування: Навч.-метод. посібник.-К.: ЦУЛ, 2002 – 208 с.
2. Аналіз банківської діяльності: Підручник / За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 599с.
3. Аналіз і розробка інвестиційних проектів: Навч. посібник / І.І.Цигилик, С.О.Кропельницька та ін. – К.: ЦНЛ, 2005. – 160с.
4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа – К.: Знання, 2002. – 203с.
5. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О.. Державні фінанси. Навчальний посібник/ За заг. ред. Базилевича В.Д. – К.:Атіка, 2002. –368 с.
6. Базилевич В.Д., Філонюк О.Ф., Базилевич К.С., Пікус Р.В. та ін. Страхування: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 1019с.
7. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика: навч. посіб. (для студ.вищ. навч. закл.) – К.: Центр учбової літератури, 2009.- 328 с.
8. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Страхование. Учебник. – СПб.: Питер, 2001.-256 с.
9. Банківський менеджмент: Підручник / За ред. Кириченка О.А., Міщенко В.І. – К.:Знання, 2006. – 831с.
10. Банківські операції: Підручник / За ред.. В.І.Міщенко, Н.Г.Слав'янської. – К.: Знання, 2006. – 727с.
11. Банківські операції: Підручник / За ред. Мороза А.М. – К.:КНЕУ, 2008. – 608с.
12. Барисова В.А., Огаренко О.В. Організаційно-економічний механізм страхування. – Суми: Довкілля, 2001. - 191 с.
13. Безугла В. О., Постіл І. І., Шаповал Л. П. Страхування: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 582 с.
14. Бень Т.Г., Довбня С.Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2002. - №6.
15. Беренс В., Хавранек П.М. Руководство по оценке эффективности инвестиций: Пер. с англ. - М.: АОЗТ "Интерэкспорт", "ИНФРА-М", 1995. – 528с.
16. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: Підручник.-К.: НІОС. - 2002. – 608с.
17. Васюренко О.В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навч. посібник – К.: Знання, 2006. – 463с.
18. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: навч.–метод. посіб. для самост. вивч.. дисц. – К.: КНЕУ, 2000.-292 с.
19. Внукова Н. М., Куликов П.М., Череватенко В.А. Ощадна справа: Навч. посіб. – Х.: СМІТ, 2005. - 480 с.
20. Вовчак О.Д. Страхова справа: Підручник. – К.: Знання, 2011. – 390 с.
21. Говорушко Т.А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури. – 2011. – 376 с.

22. Говорушко Т.А. Страхові послуги. 2-ге видання перероблене та доповнене. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 344 с.
23. Горбач Л.М. Страхова справа: Навч. посіб. – 2-ге видання, виправ. – К.: Кондор, 2003. - 252 с.
24. Грідчіна М.В. Управління фінансами акціонерних товариств: Навч. посіб. – К.: А.С.К., 2005. - 384 с.
25. Демківський А.В. Вексельна справа: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2003. - 336с.
26. Денисенко М.П. Гроші та кредит у банківській справі: Навч. посібник. – К.: Алерта, 2004. – 478с.
27. Деєва Н. М., Дедіков О. І. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для студ. вищих навч. закл. / Дніпропетровська держ. фінансова академія. – Д. : ДДФА, 2006. – 380с.
28. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. – К.: Держстандарт України, 1995. - 37 с.
29. Дудар Т. Г., Мельниченко В. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.
30. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Паргин Г.О. Інвестиційний словник. Навч. посібник. – Львів: Бескид-Біт, 2005. – 512с.
31. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – К.: Знання; Л.: Вид-во Львів.банк.ін-ту НБУ, 2002. - 556 с.
32. Законодавство України про страхування. – К.: КНТ, - 2003. - 260 с.
33. Заруба О. Страхова справа – К.: Знання, 1998. - 324 с.
34. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2003. - 363 с.
35. Еш С. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
36. Єгоричева С.Б. Банківські інновації. Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2010. – 208 с.
37. Єрмошенко М.М. Фінансовий менеджмент: курс лекцій. – К.: НАУ, 2004. – 506с.
38. Ізмайлова К.В. Сучасні технології фінансового аналізу: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2003.-148 с.
39. Кашенко О.Л., Борисова В.А. Соціально-економічні основи страхування. Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 1999.-252 с.
40. Кириленко О.П. Фінанси. Навч. посібник – 2-ге видання перероблене і доповнене. – Тернопіль, 1999. – 254с.
41. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) .- К.: НІОС, 2000. – 269с.
42. Кириченко О. А., Денисенко М. П., Гречан А. П. та ін. Казначейство банку: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 464 с.
43. Кіндрацька Л.М. Бухгалтерський облік і прийняття рішень в банках: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2000. – 404 с.
44. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка: Карт-бланш, 2002.-567 с.
45. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.

46. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 452с.
47. Ковалев В.В., Валкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Проспект, 2000. – 312с.
48. Коваленко М.А., Радванська М.Л. Ринок фінансових послуг. – Херсон: Олді-плюс, 2005. – 572с.
49. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств: Навч. посібник. -К.: Скарби, 2001. - 334с.
50. Козьменко С.М., Шпиг Ф.І., Волошко І.В. Стратегічний менеджмент банку: Навч. посібник. – Суми, ВТД “Університетська книга”, 2003. – 734с.
51. Комаринський Я., Яремчук І. Фінансово-інвестиційний аналіз: Навч. посібник. - К.: Агенство "Книга Пам'яті України", 1996. - 304с.
52. Кондрашихін А.Б., Пепа Т.В., Федорова В.О. Фінансова санація і банкрутство підприємств. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
53. Коробов М.Л. Фінанси промислового підприємства: Підручник для вузів.- К., Либідь, 1995. – 385с.
54. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. – К.: Знання, 2000. – 378с.
55. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.
56. Костина Н.І., Алексеева А.А., Василик О.Д. Фінанси: система моделей і прогнозів: Навч. посібник. - К.: Четверта хвиля, 1998. - 304с.
57. Кравченко В. Місцеві фінанси України. Навчальний посібник. – К.: Знання, 1999.
58. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
59. Кудряшов В.П. Фінанси. Навчальний посібник. – Херсон: Олді-Плюс, 2002. – 348с.
60. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2000. – 215с.
61. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія. – К.: Знання, 2000. – 258с.
62. Лещенко М.И. Основы лизинга. Уч. пособие – М.: Финансы и статистика, 2000. - 335с.
63. Любунь О.С., Грушко В.І. Фінансовий менеджмент у банку: Навчальний посібник. – К.: Слово, 2004. – 296с.
64. Лютий І.О. Банківський маркетинг: підручник [для студентів вищих навчальних закладів]/ І.О.Лютий, О.О.Солодка – К.: ЦУЛ, 2009. – 776с.
65. Мазур И.И., Шапирко В.Д., Ольдерогге Н.Г. Управление проектами. Уч. пособие / Под общ. ред. И.И.Мазура. – М.: Омега-Л, 2004.–664с.
66. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навч. пос. – К.: ЦНЛ, 2004.–376с.
67. Макогон Ю.В. Международный банковский бизнес.–К.: Атика, 2003.–208с.
68. Маслова С.О. Ринок фінансових послуг: Навч. посібник. – К.: Кондор, 2006. – 192с.

69. Мец В.О. Економічний аналіз (збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2001.-236 с.
70. Мещеряков А.А., Лисяк Л.В. Фінансовий менеджмент у банках: Навч. посібник. – К.: ЦНЛ, 2006. – 208с.
71. Міжнародні фінанси: Підручник для студ. екон. спец. / За ред. О.І. Рогача. - К.: Либідь, 2003. - 784с.
72. Москвін С.О. Проектний аналіз. - К.: ТОВ "Видавництво Лібра", 1998. - 368с.
73. Моринець С. Міжнародні фінансові відносини. Підручник. – К.: Знання, 2000. – 305с.
74. Опарін В.М., Малько В.І. Бюджетна система: Навч. метод. посібник для самот. вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2000. – 176с.
75. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): Навчальний посібник. – 2 видання, доп. і переробл. – К.: КНЕУ, 2005. – 240с.
76. Павлова Л.Н. Финансы предприятий. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998.-639 с.
77. Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002.-388 с.
78. Пазинич В. І. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / В. І. Пазинич, А. В. Шулешко - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 408 с.
79. Пасічник Ю. В. Бюджетна система: Навчальний посібник. — Черкаси: Відлуння, 1999. — 375 с.
80. Петленко Ю.В., Рожко О.Д. Місцеві фінанси: Опорний конспект лекцій. – К.: Кондор, 2003. – 282 с.
81. Петленко Ю.В. Фінансовий менеджмент: Навч.посіб. – К.: Кондор, 2007. – 298 с.
82. Петровська І.О., Клиновий Д.В. Фінанси: Навчальний посібник. – К.: ВПУЛ, 2001. – 300с.
83. Пилипенко І.І., Жук О.П. Цінні папери України. Навч. Посібник. – К., 2001. – 342с.
84. Плиса В.Й. Страхування: Навч. посіб. 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 392 с.
85. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Підручник. - К.: КНЕУ, 2004. - 468с.
86. Приходько Н. І. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Харківська філія Українського держ. ун- ту економіки і фінансів. – Х. : ІНЖЕК, 2007. – 192с.
87. Пшик Б.І. Ситуаційне моделювання діяльності банку: Навч. посібник. – Л.: ЛБІ НБУ, 2003. – 191с.
88. Резанова Н.С. Міжнародні фінанси. Навч.- метод. посібник. – К., 2001. – 412с.
89. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: Підручник. – К.: Либідь, 2005. - 718с.
90. Романенко Н.Л. Регулювання міжнародних фінансових ринків. Навч. посібник - К., 2000. – 341с.
91. Ротова Т.А., Руденко Л.С. Страхування: Навч. посіб. – К.: Київ. Нац. торг-екон. ун-т, 2001.- 403 с.
92. Руденко Л.В. Аналіз фінансово-господарської діяльності.– К.: 2000. – 238с.

93. Рэдхэд К., Хьюс С. Управление финансовыми рисками/ Пер. с англ. – М.: Инфра-М, 1996. - 228 с.
94. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: ИД «Максимум», 2001. - 600 с.
95. Сало І.В., Криклій О.А. Фінансовий менеджмент банку: Навчальний посібник - Суми: ВТД "Університетська книга", 2007. – 314 с.
96. Ситник Л.С. Фінансовий менеджмент: Навч.посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 352 с.
97. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств. – Луцьк: Ред.-вид. Відділ “Вежа”, 2001.- 456 с.
98. Соколовська А.М. Податкова система України: теорія і практика становлення. – К.:НДСІ, 2001. – 372 с.
99. Сплетухов Ю.А., Дюжиков Е.Ф. Страхование: Уч.пос. – М.: Инфа-М, 2009. – 312с.
100. Справочник по страховому бизнесу / Под. ред. Э.А. Уткина – М.: Тандем, 1999. - 416 с.
101. Страхові послуги: Навч.-метод. посіб. Для самост. вивч. дисц./ За ред. Т.М. Артюх – К.: КНЕУ, 2000.-124 с.
102. Страхування: Навч.-метод. посіб. Для самост. вивч. дисц./ За ред. О.О. Гаманкової – К.: КНЕУ, 2000.-120 с.
103. Страхування: Підручник / За ред. С.С. Осадця. – К.: КНЕУ, 2002. - 599 с.
104. Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій. – К.: КНЕУ, 2004.- 566 с.
105. Таркуцяк А.О. Страхування: Навч. посіб. – К.: В-во Європейського університету, 2002. - 253 с.
106. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посіб. – К.: Вид-во КНЕУ, 2000. – 246с.
107. Ткаченко Н.В. Страхування. Навч. посібник. – К.: Ліра-К, 2007. – 376 с.
108. Турбина К.Е. Тенденции развития мирового рынка страхования. – М.: Анкил, 2000. - 320 с.
109. Управління банківськими ризиками: Навч. посіб. /За ред. Л.О.Примостки. – К.: КНЕУ, 2007. – 600с.
110. Управління фінансовою санацією підприємства: Навч. посібник / С.Я. Салла, О.І.Дацій. – К.: ЦНЛ, 2005. – 238с.
111. Фисун І.В., Ярова Г.М. Страхування: Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2011. – 240 с.
112. Фінанси підприємств: Підручник. / А.М. Поддєрьогін та ін. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
113. Фінанси: вишкіл студії: навч. Посібник / Юрій С.І., Кізима Т.О.; За ред. Юрія С.І. – Тернопіль: “Карт-бланш”, 2002. – 357с.
114. Фінансова звітність за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку: Практ. посіб – К.: Лібра, 1999. – 187с.
115. Фінансова санація промислових підприємств: Навч. посіб. для самостійних занять / Укл. О.Ващенко, Д.Котельніков, І.Макаренко, Г.Самойленко. – Чернівці: ЧЦНТІ, 2005. – 200с.

116. Фінансовий менеджмент: підручник /Кер. кол. авт. і наук. ред. А.М. Поддєрьогін.- К.: КНЕУ, 2005.- 535с.
117. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посіб. для студ. спец. "Фінанси" / Г. О. Партин, Н. Є. Селюченко ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львів. політехніка", 2010. - 332 с.
118. Фінансово-банківська статистика. Практикум: Навч.посібник / П.Г. Вашків, П.І. Пастер та ін.; За ред. Є.І.Ткача - К.: Либідь, 2002.- 324с.
119. Хохлов Н.В. Управление риском: Учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. - 239 с.
120. Цал_Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
121. Череп А.В. Інвестознавство: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 398с.
122. Череп А.В., Андросова О.Ф. Банківські операції: Навч. посібник – К.: Кондор, 2008. – 410с.
123. Четыркин Е.М. Финансовая математика. – М.: Дело, 2002.- 400 с.
124. Шелехов К.В., Бігдаш В.Д. Страхування. Страхові послуги. Навч.-метод. посіб.. – К.: ІЕУГП, 2000. - 268 с.
125. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник / В. М. Шелудько; Київський нац. ун-т. — 2-ге вид., стер. — Київ: Знання, 2013. — 375 с.
126. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2002. – 228с.
127. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Національний ун-т харчових технологій. – К. : Кондор, 2005. – 196с.
128. Шиян Д.В. Комплексна оцінка фінансового стану галузей економіки// Фінанси України. – 2002.- №1.
129. Шкарлет С.М., Жарій Я.В. Банківські операції. Навч. посібник. – К.: Дорадо-Друк, 2010. – 384с.
130. Шморгун Н.П., Головка І.В. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. - К.: ЦНЛ, 2006.- 528 с.
131. Энциклопедия финансового риск-менеджера/ Под ред. А.А. Добанова и А.В. Чугунова. – М.: Альпина Паблишер, 2003.- 786 с.
132. Юрій С.І., Бєсکید Й.М. Бюджетна система України: Навч. посібник. - К.: НІОС, 2000. - 400с.
133. Юрій С.І., Бєсکید Й.М. Бюджетна система: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТАНГ, 2001. - 150 с.
134. Юрій С. І., Бєсکید Й. М. Державний бюджет України. Навчальний посібник. - Тернопіль: ТАНГ, 1998. – 437с.
135. Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й. Казначейська система: Підручник. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. - 590 с.

ДОДАТКИ

Додаток А Титульний аркуш кваліфікаційної роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут _____
Факультет _____
Кафедра _____

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

" ___ " _____ 201_р.

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

_____
(назва роботи)

_____
(шифр і назва спеціальності)

_____
(галузь знань)

Виконавець: студент гр. _____

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
підпис)

Керівник:

_____
(посада)

_____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
(підпис)

Чернігів 201_

Додаток Б

Індивідуальне завдання на випускню кваліфікаційну роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут _____
Факультет _____
Кафедра _____

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

" ____ " _____ 201_р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи: _____

Тему затверджено наказом ректора

від " ____ " _____ 201_р. № _____

1. *Вхідні дані до роботи* _____

2. *Зміст розрахунково-пояснювальної записки* _____

3. *Перелік графічного матеріалу* _____

4. Календарний план

<i>№</i>	<i>Назва етапів роботи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Примітки</i>

Завдання підготував:
керівник _____
(підпис)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)
" ____ " _____ 201_р.

Завдання одержав:
студент _____
(підпис)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)
" ____ " _____ 201_р.

АНОТАЦІЯ

Випускної кваліфікаційної роботи _____

Кваліфікаційна робота містить __ сторінок, __ таблиць, __ рисунків, список літератури з __ найменувань, __ додатків.

Предметом дослідження ВКР є ...

Об'єктом дослідження виступає ...

Мета кваліфікаційної роботи полягає в ...

Завданнями роботи є ...

За результатами дослідження сформульовані ...

Одержані результати можуть бути використані ...

Рік виконання кваліфікаційної роботи ...

Рік захисту роботи ...

КЛЮЧОВІ СЛОВА (5-7 слів).

ВІДГУК
на випускню кваліфікаційну роботу

студента _____
(прізвище, ім'я)

на тему: _____
(назва теми)

Текст відгуку...

(складається у довільній формі із зазначенням: головної цілі дипломної роботи, в інтересах якої організації її виконано; відповідності виконаної дипломної роботи завданню; ступеня самостійності при виконанні дипломної роботи; рівня підготовленості дипломника до прийняття сучасних рішень; умінь аналізувати необхідні літературні джерела, робити правильні висновки; застосовувати сучасні системні та інформаційні технології, проводити математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати експерименту; найбільш важливих теоретичних і практичних результатів, апробації їх (участь у конференціях, семінарах, публікація в наукових журналах тощо); загальної оцінки виконаної дипломної роботи та можливості допуску її до захисту)

Науковий керівник _____
(посада, місце роботи)

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

« ___ » _____ 201_ р.

РЕЦЕНЗІЯ
на випускню кваліфікаційну роботу

здобувача вищої освіти ЧНТУ _____
(прізвище, ініціали)

_____
(назва теми)

1. Актуальність теми

_____
_____

2. Наукова новизна

_____
_____

3. Якість проведеного аналізу проблеми

_____
_____

4. Практична цінність висновків і рекомендацій

_____
_____

5. Наявність недоліків

_____
_____

6. Загальний висновок і оцінка магістерської дипломної роботи

_____
_____
_____

Рецензент _____
(посада, місце роботи)

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Печатка «__» _____ 201_ р.

ТЕМАТИКА ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
(за рівнем досліджень)

Макроекономічний рівень

1. Організація бюджетного процесу в Україні та шляхи її удосконалення.
2. Удосконалення механізму фінансового контролю за використанням бюджетних коштів.
3. Державне казначейство та його роль в організації виконання дохідної частини Державного бюджету України.
4. Державне казначейство та його роль в організації видаткової частини державного бюджету України.
5. Реформування системи оподаткування та його вплив на економічні процеси.
6. Адміністрування податків та напрямки його оптимізації.
7. Акціонерний капітал як основа розвитку ринку цінних паперів України.
8. Альтернативні джерела фінансування вітчизняних підприємств в умовах невизначеності і ризику.
9. Дослідження проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України.
10. Ознаки проблемності та шляхи стабілізації банківської системи України.
11. Стан капіталізації банківської системи України та можливості його покращення.
12. Розвиток механізму іпотечного кредитування банками України.
13. Диверсифікація та управління банківськими ризиками в Україні.
14. Становлення та розвиток страхового ринку України.
15. Рейтингування страховиків з метою підвищення їх надійності.
16. Сучасний стан та перспективи розвитку пенсійного страхування в Україні.
17. Становлення та розвиток медичного страхування в Україні.
18. Аналіз сучасного стану та напрямки вдосконалення майнового страхування.
19. Проблеми та перспективи розвитку соціального страхування в Україні.
20. Вдосконалення страхування фінансово-кредитних ризиків в Україні.
21. Система оподаткування страхових організацій в Україні та напрямки її вдосконалення.
22. Напрямки взаємодії комерційних банків і страхових компаній.
23. Функціонування парабанківської системи за сучасних умов розвитку фінансового ринку.
24. Економічне стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні.

Регіональний рівень

25. Удосконалення фінансового механізму формування бюджетних ресурсів регіону.
26. Удосконалення системи організації бюджетного процесу регіону.

27. Удосконалення системи регулювання та збалансування місцевого бюджету.
28. Фінансові заходи, спрямовані на поліпшення використання бюджетних ресурсів регіону.
29. Важелі податкового стимулювання розвитку виробничої сфери регіону.
30. Форми фінансування підприємств регіону та їх оптимальне співвідношення.
31. Аналіз і оцінка вартості промислових підприємств регіону.
32. Стан та перспективи розвитку банківського сектора регіону.
33. Сучасний стан та перспективи розвитку страхового ринку регіону.
34. Формування та реалізація державної інвестиційної політики в регіоні.
35. Перспективні пропозиції по удосконаленню податкової політики регіону.

Підприємства (організації) різних сфер діяльності

36. Фінансові ресурси підприємства і напрямки підвищення ефективності їх використання.
37. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємств.
38. Управління фінансовими потоками підприємства.
39. Управління капіталом підприємств та його зростанням.
40. Вартість та оптимізація структури капіталу підприємства.
41. Управління активами підприємства та стратегії їх фінансування.
42. Формування капіталу підприємства та роль зовнішнього фінансування.
43. Вартість підприємства та заходи, спрямовані на її підвищення.
44. Формування механізму самофінансування для забезпечення інвестиційної активності підприємства.
45. Інвестиційне забезпечення розвитку підприємства в умовах обмеженості ресурсів.
46. Конкурентна стратегія підприємства в умовах невизначеності.
47. Оцінка інвестиційних проектів як складова процесу економічного розвитку підприємства.
48. Управління доданою вартістю на підприємстві.
49. Механізм регулювання інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства.
50. Розробка інноваційної стратегії розвитку промислового підприємства.
51. Удосконалення ціноутворення на виробничих підприємствах.
52. Стратегія реструктуризації промислового підприємства.
53. Економічна оцінка виробничого потенціалу виробничого підприємства.
54. Дослідження процесів формування інвестиційної політики підприємства та розробка напрямків інвестиційної діяльності.
55. Розробка інвестиційних проектів розвитку підприємства.
56. Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів підприємства.
57. Розробка напрямків максимізації прибутку на підприємстві.
58. Розробка стратегічного плану розвитку підприємства та механізму його реалізації.
59. Формування системи управління якістю продукції на підприємстві та

оцінка її ефективності.

60. Удосконалення форм і методів управління фінансовими ризиками на підприємстві.
61. Оподаткування результатів діяльності підприємства та виявлення проблематики.
62. Управління санаційними заходами підприємства.
63. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства і система критеріїв його платоспроможності.
64. Удосконалення фінансового механізму санації підприємства.
65. Антикризове фінансове управління при загрозі банкрутства підприємства.
66. Фінансовий менеджмент на збитковому підприємстві.
67. Обґрунтування і вибір фінансової стратегії управління підприємством в умовах ризику та невизначеності.
68. Формування і використання фінансових резервів як засіб мінімізації фінансових ризиків.
69. Фінансові аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства.
70. Механізм управління фінансовим потенціалом виробничого підприємства.
71. Удосконалення технології управління фінансовими ризиками суб'єкта господарювання.
72. Удосконалення механізму оцінки фінансово-економічної стабільності функціонування підприємства.
73. Фінансові механізми стимулювання продаж і підвищення ефективності діяльності торговельного підприємства.
74. Аналіз кредитного ризику за борговими зобов'язаннями підприємства.
75. Управління ризиками в процесі купівлі-продажу підприємства.
76. Управління фінансовими ризиками в процесі реорганізації підприємства.

Фінансово-кредитні установи (організації)

77. Стратегічні аспекти залучення фінансових ресурсів комерційним банком.
78. Управління власним капіталом комерційного банку та шляхи його нарощування.
79. Шляхи оптимізації розміщення фінансових ресурсів комерційного банку.
80. Моделювання кредитної діяльності комерційних банків в посткризових умовах.
81. Концепції формування інвестиційної політики сучасного комерційного банку.
82. Удосконалення механізмів управління кредитним ризиком комерційного банку.
83. Управління валютним ризиком комерційного банку в умовах нестабільного ринку.
84. Розробка політики управління відсотковим ризиком комерційного банку.
85. Резерви збільшення прибутку та підвищення рентабельності комерційного банку.
86. Підходи до управління ліквідністю та платоспроможністю комерційного банку.

87. Інноваційна діяльність комерційного банку та перспективні сфери її розвитку.
88. Тарифна політика комерційного банку та напрямки її оптимізації.
89. Формування резервів як засіб забезпечення фінансової стійкості банку.
90. Підвищення рівня конкурентоспроможності комерційного банку.
91. Розробка стратегії управління фінансовими ресурсами страхової компанії.
92. Оптимізація розміщення страхових резервів страхової компанії.
93. Напрямки удосконалення тарифної політики страхової компанії.
94. Розробка заходів щодо підвищення прибутковості страхової компанії.
95. Формування страхового портфеля та управління платоспроможністю страхової компанії.
96. Управління фінансовою стійкістю страхової компанії.
97. Управління страховими резервами як засіб забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.
98. Рейтингові системи оцінки надійності страхової компанії.
99. Тарифна політика страхової компанії та напрямки її удосконалення.
100. Формування інвестиційної політики страхової компанії.

Додаток Ж
Зразок оформлення змісту дипломної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 НАЗВА ТЕОРЕТИЧНОГО РОЗДІЛУ	6
1.1 Назва підрозділу	6
1.2 Назва підрозділу	12
1.3 Назва підрозділу	18
1.4 Назва підрозділу	24
2 НАЗВА АНАЛІТИЧНОГО РОЗДІЛУ	41
2.1 Назва підрозділу	41
2.2 Назва підрозділу	53
2.3 Назва підрозділу	61
2.4 Назва підрозділу	72
3 НАЗВА ПРОЕКТНОГО РОЗДІЛУ	80
3.1 Назва підрозділу	80
3.2 Назва підрозділу	91
ВИСНОВКИ	101
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	106
ДОДАТКИ	109